

USNESENÍ

Nejvyšší soud rozhodl v neveřejném zasedání konaném dne 25. 6. 2018 o dovolání obviněného XXX, nar. XXX, bytem XXX, proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 15. 8. 2017, sp. zn. 13 To 279/2017, který rozhodl jako soud odvolací v trestní věci vedené u Okresního soudu v Pardubicích pod sp. zn. 22 T 9/2017, t a k t o :

Podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. se dovolání obviněného XXX **odmítá**.

O d ů v o d n ě n í :

1. Rozsudkem Okresního soudu v Pardubicích ze dne 30. 3. 2017, sp. zn. 22 T 9/2017, byl obviněný XXX (dále jen „obviněný“ či „dovolatel“) uznán vinným, že

dne 13. 11. 2016 v době kolem 09.50 hod. na pozemní komunikaci XXX řídil jízdní soupravu složenou z traktoru tov. zn. XXX, a přívěsu tov. zn. XXX, v uvedené křižovatce v katastrálním území obce XXX, při vyjíždění z vedlejší pozemní komunikace v úmyslu projet křižovatku v přímém směru na obec XXX,

v rozporu s § 4 písm. a), b), § 5 odst. 1 písm. b) a § 22 odst. 1 zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů,

dostatečně nesledoval dopravní situaci, a přehlédl tak z jeho pravé strany po hlavní pozemní komunikaci jedoucí osobní motorové vozidlo tov. zn. XXX, řidičky XXX, nar. XXX, které najetím do její jízdní dráhy v bezprostřední vzdálenosti nedal přednost v jízdě, v důsledku čehož došlo v prostoru křižovatky ke střetu přední části traktoru s levou boční částí vozidla XXX, při němž čelní závaží traktoru proniklo přes levý boční sloupek a levé boční dveře do interiéru vozidla,

a při němž poškozená XXX utrpěla závažná, s dalším životem neslučitelná poranění XXX, kterým bezprostředně po nehodě na místě nehody podlehla.

2. Takto popsané jednání obviněného soud prvního stupně právně kvalifikoval jako *přečin usmrcení z nedbalosti* podle § 143 odst. 1, 2 tr. zákoníku a uložil mu podle § 143 odst. 2 tr. zákoníku trest odnětí svobody v trvání 1 roku a 6 měsíců, pro jehož výkon jej podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařadil do věznice s dohledem. Podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku mu uložil také trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel na dobu 5 let. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. odkázal poškozené XXX, nar. XXX, trvale bytem XXX, XXX, nar. XXX, trvale bytem XXX, a XXX, nar. XXX, trvale bytem

XXX, s jejich nároky na náhradu nemajetkové újmy na řízení ve věcech občanskoprávních.

3. Proti citovanému rozsudku nalézacího soudu podal obviněný odvolání, které Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích usnesením ze dne 15. 8. 2017, sp. zn. 13 To 279/2017, podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítl.

4. Obviněný se ani s rozhodnutím odvolacího soudu neztotožnil a podal proti němu prostřednictvím své obhájkyne Mgr. Jany Lammelové dovolání, v němž uplatnil dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) a h) tr. ř. Stejně jako ve svém odvolání napadl jedině výrok o trestu, a to konkrétně výrok o uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody v trvání jednoho a půl roku se zařazením do věznice s dohledem.

5. Dovolatel nejprve rekapituloval dosavadní průběh řízení, skutková zjištění nižších soudů a zásadní úvahy, které je vedly k přijetí jejich rozhodnutí. Poté konstatoval, že ve vztahu k druhu a výměře trestu hodnotily oba soudy provedené důkazy naprosto nedostatečně a v extrémním rozporu s ustanovením § 38 odst. 1, 2, 3 tr. zákoníku. Odvolacímu soudu vytkl, že se zaměřil výhradně na negativní okolnosti daného případu a pouze okrajově a obecně zohlednil jeho osobní poměry. V tomto ohledu zdůraznil, že je XXX, o které se řádně stará, vede je k práci a zodpovědnosti. Žije spořádaným životem. XXX Krajský soud naopak vyzdvihl fakt, že řídil těžkou traktorovou soupravu, porušil povinnost dát přednost v jízdě a do (přehledné) křižovatky vjel rychlostí v rozmezí 35,1 až 42,9 km/h. Účelově však přehlédl, že když ke křižovatce přijížděl, zahájil brzdový manévr, zpomaloval a pokud by zahájené brzdění dokončil, bezpečně by zastavil před hranicí křižovatky. Znalecký posudek rovněž podal objektivní vysvětlení skutečnosti, proč neregistroval vozidlo poškozené, když toto se mohlo nacházet v úseku zakrytého výhledu. V blízkosti křižovatky pak stála autobusová zastávka. Soudy tedy při ukládání trestu pominuly, že se z jeho strany nejednalo o žádnou hazardérskou, agresivní jízdu, jízdu pod vlivem alkoholu či úmyslné jednání. Jen okrajově pak zohlednily, že naježdí mnohonásobně více kilometrů než běžný řidič, má v kartě řidiče pouze jeden přestupek z roku 2000, stejně jako skutečnost, že se svými charakterovými vlastnostmi si svou vinu ponese celý život. Naopak zcela nesprávně hodnotily jeho předchozí trestnou činnost, která je diametrálně odlišná, přesto byl paušálně označen za osobu mající sklony k páčání trestné činnosti.

6. Obviněný dále namítl, že krajský ani okresní soud se dostatečným způsobem nezabývaly jeho osobními poměry a důsledky trestu, včetně negativních dopadů XXX. Podle čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte musí být nejlepší zájem dítěte předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány. Stejné principy jsou přitom zdůrazňovány i v rozhodování Ústavního soudu. V konkrétním případě se již projevil negativní dopad ukládaného nepodmíněného trestu odnětí svobody na jeho nezletilé děti, XXX Žádné řádné dokazování však soudy v tomto směru nevedly. Dostatečně se nevypořádaly ani se všemi polehčujícími okolnostmi a ni s otázkou proporcionality mezi jeho vinou a ukládaným trestem, tedy s principem proporcionality trestu ve smyslu § 38 odst. 1 tr. zákoníku a subsidiarity přísnější trestní sankce podle § 38 odst. 2 tr. zákoníku. Ani jeden ze soudů řádně neodůvodnil, z jakého důvodu převážila škodlivost jeho jednání nad důsledkem uložené

sankce v podobě nepodmíněného trestu odnětí svobody a proč není možné dosáhnout účelu trestu méně citelným postihem. Znění obou výše zmíněných zákonných ustanovení pak obviněný citoval a doplnil, že přiměřenost trestní sankce, tj. proporcionalita mezi zájmem na ochraně společnosti před pachatelem trestného činu a zásahem do jeho základních práv uložením trestní sankce, má ústavněprávní povahu.

7. Dovolatel rovněž poukázal na nálezy Ústavního soudu ze dne 7. 8. 2017, sp. zn. II. ÚS 2027/17, který uzavřel, že každé uložení trestu musí přísně sledovat a respektovat principy proporcionality a ultima ratio (subsidiarity trestní sankce). Současná právní úprava nepřipouští ukládání takových postihů, které by před účelem trestu jako spravedlivé sankce za spáchaný čin upřednostňovaly účel preventivní, výchovný, zábranný apod. Jinými slovy princip proporcionality se neomezuje jenom na výměru trestu v rozmezí spodní a horní hranice trestní sazby. Váže obecné soudy též k tomu, aby i uvnitř tohoto rozmezí zachovávaly maximum trestat podobné případy podobně a rozdílné rozdílně. Vybočením z principu proporcionality při sledování jiných účelů a cílů – typicky ukládáním exemplárních trestů anebo jiným nepřiměřeným zosťřením represe – ve své podstatě narušuje principy rovnosti lidí před zákonem a právo na spravedlivý proces. Co je však nejdůležitější, křiví cit pro spravedlnost ve společnosti. Poté dovolatel připomněl obdobné případy dopravních nehod, při nichž zemřely dokonce dvě osoby s tím, že třetí byla zraněna, a přesto byly jejich pachatelům uloženy podmíněné tresty odnětí svobody. Svě úvahy uzavřel konstatováním, že rozhodnutím soudů v této věci bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces, předvídatelnost soudních rozhodnutí a rovnost před zákonem. Přiměřeným by podle jeho názoru byl trest podmíněný.

8. Na základě výše uvedených skutečností dovolatel navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 15. 8. 2017, sp. zn. 13 To 279/2017, a rozsudek Okresního soudu v Pardubicích ze dne 30. 3. 2017, sp. zn. 22 T 9/2017, a věc vrátil k novému řízení a rozhodnutí.

9. V souladu s § 265h odst. 2 tr. ř. se k dovolání obviněného písemně vyjádřil státní zástupce činný u Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“). Shrnul, že dovolatel v podstatě namítal nepřiměřenost nepodmíněně uloženého trestu odnětí svobody, a s odkazem na judikaturu Nejvyššího a Ústavního soudu konstatoval, že daná otázka žádnému z dovolacích důvodů neodpovídá. Vyslovil ovšem názor, že dovolací soud se přiměřeností uloženého trestu může zabývat mimo dovolací důvody, a to v případech výjimečných svou nespravedlností.

10. Státní zástupce poukázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 8 Tdo 1561/2016, v němž soud připustil zrušení konkrétního nepřiměřeného trestu v dovolacím řízení, avšak jen výjimečně a mimo dovolací důvody, „pokud je napadeným rozhodnutím uložený trest trestem extrémně přísným, zjevně nespravedlivým a nepřiměřeným“. V judikované věci se jednalo o otázku, zda má být matce tří týraných nezletilých dětí ukládán nepodmíněný trest odnětí svobody, když na svobodě bude mít lepší šanci „získat potřebný náhled, uvědomit si, v čem spočívá její role matky, odpovědnost za řádnou výchovu a vývoj dětí“. Uložený trest neobstál v testu proporcionality. Ovšem i v naposled citované judikované věci Nejvyšší soud uznával autoritu svého předchozího rozhodnutí č. 22/2003 Sb.

11. Judikovaná věc je velmi specifická a je patrné, že obdobné rozhodnutí by bylo možno učinit opět jen za obdobně specifických podmínek. Tyto podmínky následně Nejvyšší soud vymezil v bodu 32. svého usnesení ze dne 11. 1. 2017, sp. zn. 8 Tdo 1404/2016 (publikovaném z jiných důvodů pod č. 37/2017), takto: „*Zásah dovolacího soudu by za takové situace přicházel v úvahu toliko výjimečně, a to pokud by shledal, že uložený trest je v tak extrémním rozporu s povahou a závažností trestného činu a s dalšími relevantními hledisky, že by byl neslučitelný s ústavním principem proporcionality trestní represe (k tomu např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2013, sp. zn. 7 Tdo 410/2013, usnesení ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 8 Tdo 1561/2016)*“. Státní zástupce připomněl i další rozhodnutí, v němž Nejvyšší soud argumentoval podobně. Například v usnesení ze dne 23. 2. 2017, sp. zn. 8 Tdo 1694/2016, konstatoval ústavněprávní povahu zásady přiměřenosti trestních sankcí s tím, že je v případě „*uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody třeba zkoumat, zda zásah do osobní svobody pachatele, obecně ústavním pořádkem předvídaný, je ještě proporcionálním zásahem či nikoliv. Je třeba zkoumat vztah veřejného statku, který je představován účelem trestu, a základním právem na osobní svobodu, které je omezitelné jen zákonem, avšak dále za předpokladu, že jde o opatření v demokratické společnosti nezbytné a nelze-li sledovaného cíle dosáhnout mírnějšími prostředky*“.

12. Státní zástupce se poté zaměřil na již citované usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 8 Tdo 1561/2016, což byl jediný případ, kdy dovolací soud shledal důvody k mimořádné nápravě přiměřenosti trestu. Tuto věc následně porovnal s posuzovaným případem a shledal, že toto porovnání vyznívá nakonec ve prospěch dovolatele. V jeho prospěch zohlednil skutečnost, že byl uznán vinným pouze pro nedbalostní přečin usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1, 2 tr. zákoníku, kdežto v judikované věci byla obviněná uznána vinnou pro zločin týrání svěřené osoby podle § 198 odst. 1, odst. 2 písm. c), d) tr. zákoníku, tedy pro úmyslný trestný čin s vyšší trestní sazbou. Také forma zacházení obviněné se svými dětmi nasvědčovala jejím výraznému sociálnímu narušení.

13. Pro podmíněčný odklad výkonu trestu odnětí svobody, který byl v judikované věci uložen obviněné v trvání tří let, považoval Nejvyšší soud za rozhodné skutečnosti, že děti měly ke své matce nadále pozitivní vztah, který by byl jejím pobytem ve věznici narušen, a že pobyt ve věznici by nečinil z obviněné lepší matku – nezískala by potřebný náhled na roli matky. Nadto měla obviněná zájem o poskytnutí psychologického poradenství, aby „*měla možnost korigovat své představy o výchově s odborníkem*“. Pokud citovaný judikát vymezuje onu jemnou hranici mezi důvody pro uložení podmíněného či nepodmíněného trestu odnětí svobody za trestný čin týrání svěřené osoby podle § 198 trestního zákoníku, lze ji snad vyjádřit jako zásadu, že nepodmíněný trest by neměl zmařit reálnou naději na znovuvybudování či uchování dobrého vztahu mezi rodiči a týranými dětmi. V judikované věci se jednalo o dvě malé děti s pozitivním vztahem k matce, která byla ochotna na sobě pracovat – zlepšit své výchovné dovednosti.

14. Podle státního zástupce dovolatel zcela zjevně nijak sociálně narušen není. Jedná se o zaměstnaného muže s kladným hodnocením ze strany zaměstnavatele i obce, v níž žije. Jeho vztah ke třem vlastním nezletilým dětem je svou podstatou mnohem pozitivnější než vztah obviněné v judikované věci – nic nenasvědčuje tomu, že by jim snad v minulosti nějak ubližoval. Jestliže v judikované věci existoval natolik silný zájem na zachování vztahu k dětem v případě pachatelky úmyslného trestného činu zaměřeného právě proti těmto dětem, že bylo shledáno porušení zásady proporcionality uložením nepodmíněného trestu odnětí svobody, tím spíše lze dovést porušení zásady proporcionality u dovolatele, který je osobou

v podstatě (vyjma přestupku a trestného činu v minulosti) zcela zachovalou, dopustil se jen trestného činu nedbalostního a podle trestní sazby méně závažného, ke svému jednání se kajícně doznal a bez pochyb jej litoval. Státní zástupce proto shodně s dovolatelem konstatoval, že se z jeho strany nejednalo o hazardní jízdu, ale o pouhé přehlédnutí vozidla poškozené.

15. Dále státní zástupce uvedl, že v této trestní věci navrhoval okresní státní zástupce ve své závěrečné řeči trest odnětí svobody podmíněně odložený na dobu 4 až 4,5 let, zatímco krajský státní zástupce navrhoval alespoň zmírnění trestu zákazu činnosti. Těmto návrhům veřejné žaloby soudy nevyhověly. Podle státního zástupce nic nebránilo podmíněnému odkladu výkonu trestu odnětí svobody. Pochybnosti měl i o délce trestu zákazu činnosti, když bezprostřední a jedinou příčinou nehody byla chvilková nepozornost obviněného, k níž se plně doznal. V závěru svého vyjádření proto vyslovil přesvědčení, že právě v dovolatelově věci opět nastaly ony výjimečné okolnosti, které ve shora citované věci pod sp. zn. 8 Tdo 1561/2016 vedly Nejvyšší soud ke zrušení pravomocného výroku o trestu pro pouhé porušení zásady proporcionality, aniž by se dovolací soud opřel o některý z dovolacích důvodů.

16. Ze shora uvedených důvodů státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. napadené usnesení odvolacího soudu, jakož i částečně rozsudek nalézacího soudu ve výroku o trestu, zrušil, aby podle § 265k odst. 2 tr. ř. současně zrušil veškerá rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a aby podle § 265l odst. 1 tr. ř. nalézacímu soudu přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Z hlediska ustanovení § 265r odst. 1 písm. c) tr. ř. souhlasil s projednáním dovolání v neveřejném zasedání.

17. Vyjádření státního zástupce zaslal Nejvyšší soud datovou schránkou na vědomí výše jmenované obhájkyň obviněného (bylo jí doručeno dne 21. 6. 2018). Případnou repliku obviněného již Nejvyšší soud do dne svého rozhodnutí neobdržel.

18. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) shledal, že dovolání do výroku o trestu je podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř. přípustné, bylo podáno osobou oprávněnou, tedy obviněným prostřednictvím obhájce, jak ukládá § 265d odst. 1 písm. b) a odst. 2 tr. ř., a to v zákonné lhůtě a na místě k tomu určeném podle § 265e odst. 1, 2 tr. ř. Splňuje též všechny obsahové náležitosti předepsané v § 265f odst. 1 tr. ř.

19. Vzhledem k tomu, že dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v ustanovení § 265b tr. ř., posoudil Nejvyšší soud dále otázku, zda obviněným uplatněné dovolací důvody lze považovat za důvody uvedené v citovaných ustanoveních zákona, jejichž existence je zároveň podmínkou provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem.

20. Dovolací důvod podle **§ 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.** je dán, jestliže rozhodnutí spočívá na *nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení*. V rámci takto vymezeného dovolacího důvodu je možno namítat, že skutek, jak byl v původním řízení zjištěn, byl nesprávně kvalifikován jako určitý trestný čin, ačkoli šlo o jiný trestný čin, nebo se o trestný čin vůbec nejednalo. Vedle těchto vad lze vytýkat též nesprávné zhodnocení otázky, která nespočívá přímo v právní kvalifikaci skutku, ale v právním posouzení jiné skutkové okolnosti mající význam z hlediska hmotného práva.

Již ze samotné dikce tohoto zákonného ustanovení je zřejmé, že opravňuje Nejvyšší soud k přezkoumání otázek hmotněprávních (ať již práva trestního či jiných právních odvětví) nikoliv však procesních. Proto v jeho rámci *v zásadě* nelze napadat proces dokazování jako celek ve smyslu ustanovení § 2 odst. 5, 6 tr. ř. a v návaznosti na to ani rozporovat skutková zjištění, která soudy obou stupňů na základě provedení dokazování učinily. Z nich je dovolací soud naopak povinen vycházet a pouze v jejich rámci může zvažovat právní posouzení skutku. V opačném by totiž suploval činnost soudu druhého stupně (srov. usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 412/02, sp. zn. III. ÚS 732/02, sp. zn. III. ÚS 282/03, sp. zn. II. ÚS 651/02 aj.).

21. Z uvedeného je zřejmé, že argumentace obviněného se zcela míjí se zákonným rozsahem prvního z uplatněných dovolacích důvodů. Jejím prostřednictvím je totiž namítáno „extrémně nepřiměřené hodnocení důkazů“. Daná výhrada je již sama o sobě zásadně nepodřaditelná pod citované zákonné ustanovení. V tomto případě se navíc vůbec nevztahuje k právnímu posouzení skutku jako přečinu usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1, 2 tr. zákoníku, nýbrž směřuje pouze a jedině do rozhodnutí o *druhu a výši* uloženého trestu. Tato otázka pak pod zmíněný dovolací důvod již za žádných okolností nespadá, o čemž bude podrobněji pojednáno níže.

22. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je dán, jestliže *byl obviněnému uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo mu byl uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně za trestný čin, jímž byl uznán vinným*. Tento dovolací důvod lze uplatnit ve dvou právě citovaných alternativách. Je ovšem potřeba zdůraznit, že ani pod jednu z uvedených variant nespadá námitka nepřiměřenosti trestu. Zásadním je v daném směru usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 9. 2002, sp. zn. 11 Tdo 530/2002, publikované pod č. 22/2003 Sb. rozh. tr., podle něhož „*Námítka vůči druhu a výměře uloženého trestu s výjimkou trestu odnětí svobody na doživotí lze v dovolání úspěšně uplatnit jen v rámci zákonného důvodu uvedeného v ustanovení § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., tedy jen tehdy, jestliže byl obviněnému uložen druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou zákonem na trestný čin, jímž byl uznán vinným. Jiná pochybení soudu spočívající v nesprávném druhu či výměře uloženého trestu, zejména nesprávné vyhodnocení kritérií uvedených v § 39 až § 42 tr. zákoníku a v důsledku toho uložení nepřiměřeného přísného nebo naopak mírného trestu, nelze v dovolání namítat prostřednictvím tohoto ani jiného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 tr. ř.*“.

23. Lze tedy ve stručnosti zopakovat, že námitky proti druhu a výši uloženého trestu lze uplatnit pouze v rámci dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., nicméně výhrada nepřiměřenosti uloženého trestu nespadá ani sem ani pod žádný z dalších dovolacích důvodů taxativně vyjmenovaných v § 265b tr. ř. V posuzovaném případě soud uložil obviněnému podle § 143 odst. 2 tr. zákoníku nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání jednoho a půl roku se zařazením do věznice s dohledem. Dané zákonné ustanovení přitom umožňuje pachateli přečinu usmrcení z nedbalosti uložit trest *odnětí svobody na jeden rok až šest let*. Uložený trest je tudíž trestem, který zákon (výslovně) připouští, a to dokonce trest vyměřený jen mírně nad dolní hranici stanovené trestní sazby. To ve svém důsledku znamená, že námitky obviněného proti druhu uloženého trestu, resp. formě jeho výkonu nemohly naplnit zvolený (ani jiný) dovolací důvod. Nejvyšší soud není v takovém případě oprávněn do rozhodnutí nižších soudů jakkoliv zasahovat a dokonce ani takto formulované argumenty věcně přezkoumávat.

24. Na druhou stranu je ovšem nutno připustit, že trest odnětí svobody spojený s jeho přímým výkonem je s ohledem na všechny okolnosti tohoto konkrétního případu i osobu dovolatele skutečně velmi přísný. Proto v podaném dovolání obviněný namítal porušení principu proporcionality trestu podle § 38 odst. 1 tr. zákoníku a subsidiarity přísnější trestní sankce podle § 38 odst. 2 tr. zákoníku. S odkazem na nálezy Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2027/17 tak mělo být výrokem o trestu porušeno jeho ústavně garantované právo na spravedlivý proces a princip rovnosti lidí před zákonem. Také státní zástupce se s uvedenými výhradami ztotožnil a navrhl zrušení napadených rozhodnutí mimo dovolací důvody, přičemž dále poukázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 8 Tdo 1561/2016. Jak obhajoba, tak státní zástupce kladli značný důraz i na negativní důsledky, které by výkon uloženého trestu mohl mít na tři nezletilé děti dovolatele.

25. Je nezbytné zdůraznit, že ustanovení § 38 tr. zákoníku se bezprostředně dotýká otázky přiměřenosti trestních sankcí, proto není v kompetenci Nejvyššího soudu jako soudu dovolacího přezkoumávat dodržení zde uvedených zákonných požadavků, a to i v případě, že by soudy nižších instancí své povinnosti v daném směru porušily. Jinak řečeno konkrétní druh a výše uloženého trestu v rámci zákonem stanovených možností je věcí volné úvahy soudu, do níž nelze zasahovat cestou tohoto mimořádného opravného prostředku. Výjimkou z tohoto pravidla by mohly být jediné případy zjevného zásahu do základních práv a svobod obviněného. Ústavní soud ve stanovisku svého pléna ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. Pl. ÚS-st. 38/14, publikovaném pod č. 40/2014 Sb., k tomu uvedl následující: „*Závaznými kompetenčními normami jsou i pro Nejvyšší soud čl. 4, 90 a 95 Ústavy zavazující soudní moc k ochraně základních práv. Dovolací řízení se tak nemůže nacházet mimo ústavní rámec ochrany základních práv a pravidel spravedlivého procesu vymezeného Úmluvou a Listinou. Nejvyšší soud je tedy povinen v rámci dovolání posoudit, zda nebyla v předchozích fázích řízení porušena základní práva dovolatele, včetně jeho práva na spravedlivý proces. Každá důvodná námitka porušení ústavních práv je podkladem pro zrušení napadeného rozhodnutí v řízení o dovolání.*“.

26. V posuzovaném případě soudy nižších instancí zcela důvodně poukázaly na některé okolnosti, jež dovolateli přitěžovaly. V první řadě je nedodržení pravidla „dej přednost v jízdě“ jedním z nejzávažnějších a v praxi nejnebezpečnějších porušení pravidel silničního provozu. To platí i v případě, že k tomu dojde z pouhé nedbalosti, jelikož povinností každého účastníka silničního provozu (řidiče motorového vozidla) je počínat si při vjezdu z vedlejší pozemní komunikace na hlavní nadmíru opatrně. Zásadním faktorem pro uložení předmětného trestu pak zcela jistě byl tragický následek (účinek) selhání obviněného v podobě smrti poškozené. Určitou (byť vedlejší) roli hrálo i jeho předchozí odsouzení za trestný čin jiného druhu. Naproti tomu, v zájmu objektivního posouzení, nelze opominout řadu jiných obviněnému polehčujících okolností (jako např. řádný život, nedbalostní zavinění, které bylo chybou z nepozornosti, upřímná lítost). I jimi se však soudy nižších instancí podrobně zabývaly. Po zvážení všech skutečností ve prospěch i neprospěch obviněného Nejvyšší soud neshledal, že by soud prvního stupně (potažmo soud odvolací, který se s jeho rozsudkem ztotožnil) uložením trestu v první větině zákonné trestní sazby, v nejmírnějším typu věznice podle tehdy účinného § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, navíc s možností podmíněného propuštění po několika měsících výkonu trestu, porušil některé z pravidel spravedlivého procesu. Stručně řečeno – nejednalo se o trest, jenž by byl v extrémním rozporu s povahou a závažností obviněným spáchaného trestného činu.

27. V obecné rovině nelze nesouhlasit s tím, aby obdobná jednání byla postihována obdobně a rozdílná rozdílně. Je ovšem potřeba si uvědomit, že každý jednotlivý případ je jiný a také, že i v rozhodování orgánů činných v trestním řízení je základním činitelem lidský faktor (tedy že vždy rozhoduje jiná osoba se svým specifickým náhledem na svět). Proto i případ, kdy u podobné (či dokonce méně závažné) trestné činnosti soudy uložily přísnější trest než v jiné trestní věci, nelze automaticky chápat jako porušení rovnosti lidí před zákonem, je-li uložený (vyšší) trest jinak v souladu s ústavně zaručenými právy a svobodami (srov. výše). V posuzovaném případě byl navíc stanoven trest, jenž sice náležel k těm citelnějším, které soudy v praxi za podobná konání ukládají, nicméně nelze říci, že by se z jejich rámce výrazným způsobem vyjímal. Je vcelku logické, že dovolatel ve svém podání poukazoval právě na ta rozhodnutí, v nichž soudy přistoupily pouze k trestu odnětí svobody s podmíněným odkladem a trestu zákazu činnosti. Výrok o trestu v této věci však nelze označit za zcela neočekávaný a výjimečný, který by byl projevem zvláště orgánů státní moci.

28. Pokud dovolatel poukazoval na nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2027/17 a státní zástupce na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 8 Tdo 1561/2016, je třeba uvést, že tato rozhodnutí nejsou na posuzovaný případ zcela přílehlavá. V obou uvedených věcech se pachatelé dopustili podstatně závažnější trestné činnosti. Případ řešený před Nejvyšším soudem již připomněl státní zástupce (srov. odstavce 12. a 13. tohoto usnesení, příp. str. 3 a 4 jeho vyjádření), ve stručnosti šlo o obviněnou matku, která týrala své tři děti. Ve věci řešené Ústavním soudem se jednalo o obviněného, který řídil vozidlo pod vlivem alkoholu a riskantní jízdou způsobil dopravní nehodu, při níž zahynula jeho manželka a starší syn. Nepodmíněné tresty odnětí svobody tak byly u obou obviněných zcela namístě. Na druhou stranu však bylo zřejmé, že výkonem uložených trestů dojde k oddělení rodičů (obviněných) od jejich nezletilých a nutno dodat, že velice malých dětí. V prvním případě obviněné zůstaly v péči dvě nejmladší děti ve věku tří a šesti let, které měly k matce nadále pozitivní vztah a jejich oddělením by utrpěly výrazné trauma. Taktéž (ve druhém případě) tříletý syn obviněného byl po smrti své matky a bratra silně fixován na svého otce, jakožto jediného z žijících nejbližších příbuzných, a jejich oddělení by pro něj znamenalo další obrovské trauma. Přestože tedy oba soudy argumentovaly v obecné rovině zásadou proporcionality trestu a subsidiarity přísnější trestní sankce ve smyslu § 38 odst. 1, 2 tr. zákoníku, je nepochybné, že převažujícím (ne-li jediným) důvodem pro přijetí zmiňovaných rozhodnutí byly zájmy nezletilých dětí a nikoliv samotných obviněných. Klíčovou byla tedy podmínka vtělená do § 38 odst. 3 tr. zákoníku a hlavně požadavky předpisů na ochranu dětí, včetně Úmluvy o právech dítěte.

29. Dovolatel, podporovaný názorem státního zástupce, kladl rovněž zvýšený důraz na zájmy svých tří nezletilých dětí. Jeho případ je však odlišný od shora uvedených. Hlavní rozdíl spočívá ve věku nezletilých dětí, kdy potomkům dovolatele bylo v době jeho nástupu do výkonu trestu odnětí svobody XXX. Byly tak na zcela jiné úrovni vývoje osobností a rozumové vyspělosti než tříleté děti v obou předchozích případech. Všechny dovolatelovy děti (včetně nejmladšího syna) již byly jistě s to pochopit důvod nepřítomnosti otce ve společné domácnosti a nebrat jej jako ztrátu jednoho z rodičů či jejich opuštění z jeho strany. Měly proto podstatně větší možnost i schopnosti se s danou negativní situací vyrovnat, a to zejména když se nacházely v harmonickém prostředí milující rodiny s matkou a babičkou pod jednou střechou. I z čistě laického pohledu je proto zřejmé, že potomkům dovolatele nehrozila závažná psychická újma a citová deprivace jako u dětí obviněných v popisovaných případech. Základní práva tří nezletilých dětí XXX tedy nebyla rozhodnutím soudů narušena

a určitá újma, vzniklá krátkodobým pobytem otce ve vězení, nepřevýšila účel uloženého trestu.

30. Již mírně nad rámec dovolacího řízení nelze pominout ani časovou souslednost po vydání usnesení soudu druhého stupně a současný stav věci. Ze spisového materiálu totiž Nejvyšší soud zjistil, že obviněný nastoupil výkon uloženého trestu odnětí svobody dne 31. 10. 2017 ve XXX (dovolání přitom podal až dne 4. 12. 2017 v poslední den běhu dovolací lhůty). Dne 15. 5. 2018 byl na základě usnesení Okresního soudu v Hradci Králové, č. j. 4 Pp 59/2018-30, podle § 88 odst. 1 tr. zákoníku z výkonu tohoto trestu podmíněně propuštěn, přičemž soud podle § 89 odst. 1 tr. zákoníku stanovil zkušební dobu v trvání tří let. Teprve poté (dne 4. 6. 2018) Okresní soud v Pardubicích předložil Nejvyššímu soudu spisový materiál k rozhodnutí o dovolání, byť tak mohl učinit v dřívější době. Důvody takového postupu však nejsou předmětem tohoto řízení. Každopádně však Nejvyšší soud nepřehlédl, že rozhodoval již poté, co byl dovolatel z výkonu trestu odnětí svobody podmíněně propuštěn, a rovněž tato skutečnost měla určitý (být ne rozhodující) vliv na výsledek dovolacího řízení.

31. Z těchto jen stručně uvedených důvodů (§ 265i odst. 2 tr. ř.) – zcela výjimečně po věcném posouzení uplatněných námitek – Nejvyšší soud dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. odmítl, neboť bylo podáno z jiného důvodu, než je uveden v § 265b tr. ř. Učinil tak v souladu s § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. v neveřejném zasedání.

P o u č e n í : Proti tomuto rozhodnutí o dovolání není opravný prostředek přípustný.

V Brně dne 25. 6. 2018

JUDr. Jan Bláha v. r.
předseda senátu

Za správnost vyhotovení:
Pavla Horáková